

BUDA-PESTA

20 Iuliu st. v.

1 Aug. st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 29.

Anulu. XI.

1875.

Prețiulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romanii'a 2 galbeni.

Premiulu femeiloru romane.

— Resultatulu concursului de 10 galbeni pentru novel'a cea mai buna. —

Redactiunea acestei foi, ajutata de contribuirea materiala a dameloru romane, a publicatu inca la anulu 1873 unu premiu de 8 galbeni pentru cea mai buna novela originala.

Durere! Resultatulu a fostu foarte nefavorabilu. N'au concursu decâtu numai două nobile. Incai deca calitatea ar fi recompensatu cantitatea! Dar din două nobile numai una a fostu in câtu-va considerabila. Inse premiulu nu s'a pututu judecă nici uneia.

In urmare a acesteia in anulu 1874 redactiunea a publicatu alu doile concursu, totu pentru cea mai buna novela; de asta-data inse, voidu a dá unu indemn si mai mare, urea premiulu la 10 galbeni.

Si ce sè vedi?

De asta-data resultatulu a fostu si mai tristu. N'a concursu, decâtu numai o singura novela. Dar, mai nainte de a-si pronunția comisiunea criticatória judecat'a, autorulu o retrase si pe acést'a. Si astu-felu terenulu remase desiertu, concursulu se incheia éra si fara vr'unu profitu pentru literatur'a nationala.

Redactiunea totu nu renunția la ide'a concursului. La inceputulu acestui anu ea publica pentru a trei'a-óra unu concursu pentru cea

mai buna novela originala, éra-si cu premiulu de 10 galbeni.

Precum onorab. publicu scé, de asta-data resultatulu numeraru a fostu mai bunu. Au concursu 5 nobile, si a nume: 1) Todoru si Florica, — 2) Fiic'a invetiatorului, — 3) Istori'a unei umbre, — 4) Compatimire si amoru, — 5) Famili'a lui Droscu Serdariulu.

Sè vedemu acuma resultatulu literariu, valorea intrinseca a opuriloru concursuale.

Membrii comisiunii criticatóriare au cetitu cu cea mai mare bagare de séma tóte, si éta pe scurtu parerea lor:

Cu durere trebuie sè constatamu, cà prețiulu literariu alu lucràriloru de cari vorbimu nici decâtu nu stà in raportu cu numerulu lor.

Dintre cinci nobile abia in două puturamu descoperi unu talentu óre-care, ce reclama atentiunea cetitoriului; ér celelalte sunt nesce slabe încercări, exercitii de stilu, cari nu merita sè ne ocupamu mai multu timpu cu ele.

Intre tóte cea mai slaba e cea intitulata: „Compatimire si amoru.“ Cetindu acésta compilatiune copilarésca, lipsindu din ea tiesetura, stilu, tehnica si totu ce trebuie in o novela buna, suntemu siliti sè compatimimu pe bietulu autoru, carele nu numai crede, cà astfelu

de lucrare se pôte publicá in o fôia ce se respecta pe sine, — dar inca gandesce si la unu premiu.

„*Todoru si Florica*“ inca a esitu din condeiulu cutarui incepetoriu. Pôte cà este chiar prim'a sa incercare. Autorulu — intocmai ca celu dinainte — a voitu sè scria novela poporala. Si n'a sciutu, cà voindu sè-si esecute cu succesu intentiunea, mai nainte de tôte trebuia sè cunósca viéti'a, obiceiurile si limb'a poporului. Unu sujetu cunoscutu de multu, din care numai finea atrage atentiunea nóstra, intr'unu stilu nepotrivotu, éta ce ni presinta autorulu.

„*Istori'a unei umbre*“ este o lucrare fantastica. Nici novela, nici schitia istorica, ci mai multu politica. Strigatulu de resbunare alu unei animi sdruncinate. Draconic'a nóstra lege de pressa nici n'ar lasá neurmarita publicarea ei astfelu cum e scrisa acuma. Trebuie sè constatâmu inse, cà e scrisa in o buna limba romanésca.

Mai sunt inca dóue novele, de cari inse ne vomu ocupá mai pe largu.

„*Famili'a lui Droscu Serdarulu*“ atrage atentiunea nu numai prin sujetulu seu dramaticu, dar si prin câte-va scene reusite. Se pare, cà autorulu nu e omu nou p'acestu terenu. Dar ceea ce amu mai bagatu de séma, este, cà dinsulu a scrisu opulu acest'a in pripa. De aici defectele cele multe in compositiune si stilu. Precum se vede, autorulu nici atât'a timpu n'a avutu sè-si fi pututu decopiá manuscriptulu, care in unele locuri abiá se pôte cetí si e incarcatu cu intercalatiuni facute in ultimulu momentu. Pecatu, càci autorulu are talentu, si apucandu-se de timpuriu, putea sè produca o lucrare pretiosa.

In totu decursulu novelei numai câte doi insi se ivescu inaintea nóstra, ceea ce este monotonu. Numai candu patriotii convinu nóptea ni se pare cà zarimu mai multi, dar e velu peste ei, càci nu vedemu nici o activitate.

Déca a fostu conjuratiune, acésta nu e desvoltata, càci pe patrioti nu-i conduce unu scopu precisu, mai evidentu si nu li sunt cunoscute mijlócele, asiá încátu aparú — precum dice novel'a — numai „complici.“

Déca au peritu atâtiã pentru tiéra, ar trebui sè se arete unu resultatu istoricu. Se fia de esemplu bunu. Dar din novela resulta numai infricare, cà nici odata Romanulu sè nu mai cuteze a-si iubi tiér'a si poporulu. Deci lipsesce scopulu novelei, moralulu necesariu.

Se vede necesariu, cà provedinti'a sè pe-

depsésca pe celu blastematu — Sierbanu. Moralulu unei scrieri pretinde acést'a.

Lipsesce rolulu unui grecu, cà intrigantu infernalulu langa Voda, pe carele lu-conduce séu seduce. Greculu acest'a ar trebui sè aiba multe fire ale activitati in mana, si apoi sè se descarce unu reu si a supra acestuia.

Dómn'a lui Sierbanu jóca unu rolu secu in amoru. Acest'a e pré ascunsu si fara causa. Influinti'a ei inca e fórte slaba, càci nu scapa nici pe unulu de mórte.

Tatarii aparú pré obscuri. Relatiunile lorú cu Voda nu sunt apriate. Ce scopu au ei in tiéra?

E bine, cu tôte aceste defecte, la cari chiamâmu atentiunea autorului, novel'a acést'a e bunisióra. Pentru materialulu istoricu ce contine, e démna sè se prelucre cu studiu.

Deci, tinendu contu de cele indicate mai susu, déca autorulu va netedi frasele intrebuintiate in scrierea sa, eliminandu séu inlocandu cu altele cele multe nepotrivate si fara sensu; déca va drege stilulu pré strainu, plinu de idiom neromanesci si pré patheticu; déca meditatiunile intercalate s'oru asociá cu sujetulu, atunci lucrarea sa va avé unu pretiu literariu.

„*Fic'a invetiatoriului*“ stâ mai aprópe de conceptulu unei novele. Putini scriu cu atât'a grige pentru compunerea fraseloru. Autorulu merita tóta laud'a pentru diligintia. Gramadirea adiectiveloru bine acomodate si aplicarea multoru adverbe in partea mai mare a novelei sunt potrivite, si cu aceste insusiri bune se deosebesce de multe incercári romanesci de genulu acest'a. Inse asiá stilu studiatu nu e aplicabilu peste intrég'a novela, pentru cà e greu de intielesu, si pentru cà novel'a trebuie sè fia mai povestitória si mai usióra.

Par' cà autorulu nu si-a facutu, inainte de lucrare, sujetulu novelei, schiti'a, scheletulu, ca sè-lu imbrace si sè-lu insufletésca, cum face si architectulu. Séu déca si-a facutu, nu a fostu norocosu.

Titlulu fiindu „*Fic'a invetiatoriului*“, acést'a trebuia sè aiba rolulu principalu in actiune, cu fapte multe; ér celelalte persóne numai subalterne si ajutatóric. Maria sè fia centrulu miscárilorú. Dar ea in viéti'a lui Buteanu e mai multu passiva, si numai dupa mortea lui incepe a jócá rolu mai mare. Legatur'a ei cu Iancu nu are ratiune. Langa Maria altu rolu de amoru, alu Marilenei, — slabesce efectulu.

Rolulu Marilenei e mai bine zugravitu. Dar face novel'a multu neromana. Actiunea ei

e descrisa cu succesu mai multu decâtu partea nationala a novelei.

Sujetulu jóca in revolutiunea din 1848. Dar Romanii si capii loru nu au nici unu rolú desvoltatu, ei nu au scopu. Descrierile inceputórie stêrnescú curiositate, dar apoi nu se desvólta si deslêga treptatu. Mai multu trebuie sè si inchipúiesca cetitoriulu despre activitatea Romaniloru, decâtu póte sè cetésca. Nici o intelnire a Romaniloru, unde sè vedemu vr'o scena imposanta, nici o lupta descrisa, ei numai rezultatulu ei. Tóte se petrecu in dosulu publicului.

Iancu are unu rolú nedemnu. Elu este pentru María asiá dicéndu unu pazitoriu de bolnavi, séu aducatoriu de adieu de la Buteanu.

La o scena a dese ori pré multa intardiare, prin descrieri studiate si nu e naratiune mai curgatória si scurta. Scenele nu urméza una dupa alt'a, cá din una in alt'a desvoltarea sè urmeze crescéndu si suprindietoriu, ci mai tóte sunt neatêrnatórie un'a de alt'a.

Déca cine-va nu o citește cu studiu, nu e in stare sè spuna tóta novel'a, pentru cá nu are istori'a sa, ci numai nesce scene separate. Cetitoriulu nu i se dá intensivitate destula. Si apoi la desnodare remane nemultiamitu, nesatisfacutu, pentru cá dupa acelu inceputu a acceptatu altu capetu.

Tóta scrierea trebuie sè aiba scopulu seu. Ací nu gasimu scopulu. Si in locu de acest'a, dupa dóue-dieci de ani urméza mórtea lui Iancu si nebun'ia Maríei. Novel'a trebuiá sè remana numai in epoc'a din 1848.

Va sè dica novel'a acést'a inca trebuie corectata. Déca autorulu va revedé seriosu opulu seu, scurtându-lu in unele parti, deosebi unde este multa descriere si putina actiune; déca va corege multe espressiuni si frase nepotrivate, neromanesci si grebie; si in fine, déca va considerá si cele díse mai susu, va produce o lectura destulu de placuta.

Resumandu acuma tóte aceste, si considerandu, cá trei din novelele concursuale nu sunt publicabile; considerandu, cá si cele dóue din urma numai cu corectiuni radicale aru intruní conditiunile unei novele bune: subscrisii au fostu siliti a decide — cu majoritate de voturi — cá premiulu de 10 galbeni nici de asta-data sè nu se deie nici uneia dintre novelele din cestiune.

Comissiunea criticatoria:

At. M. Marienescu. E. Traila. Iosifu Vulcanu.

La unu buchetu.

Uscatu viu intr'unu album.

Buchetu ferice de flori frumóse,
Ti-aduci aminte atuncea candu
In diori de dile primaveróse
P'a Brusei vale dimbiai saltandu ?
Si cându o hora de dragi silfine,
De gratii, nimfe, te sarutá ?

Ti-aduci aminte ? Ce bucuría ! . . .
Candid'a Flora cu ele 'n sboru,
Cantau cu tóte o melodía ;
Êr miculu Zefir, cuprinsu d'amoru,
Cu dulci mirodii, cu dulci suspine,
Guriti'a Florei o imbetá.

Dar éca tómn'a palida vine
Si Flora trista s'a dusu pe ventu,
Zefirulu scóte de doru suspine . . .
Natur'a-i este unu greu momentu.
Atunci tu inse cu bucuría
P'o alba fóia erai pastratu.

Cátu timpu d'atuncea se scurse óre ?
Sunt patru ierne, de flori momentu,
Si fati'a-ti este totu dimbitória,
De si departe d'alu teu pamentu.
Ce-ai fi tu asta-di d'acea campía ?
Tierina trista de toti calcatu !

Oh ! cându vederea a dómnei tale
Cadiendu asupra-ti te-o intrebá
De suvenirulu vietii sale, —
Oh ! si pe mine nu me uitá !
Sè-i spuni cá 'n Inmea nesimtitória
Ca o fantasma alergu plangéndu.

Vediutu-ai frundi'a ce sbóra, trece,
P'alu iernei crivetiu neinduratu,
Si candu p'o lésa de cranguri rece
Déca o clipa ea s'a lasatu,
In grab o sufla si plangatória
Prin sloi de ghiatia o vedi sburandu ?

Aceea-si sórte mi-fu si mie
In ceruri serisa candu m'am nasentu ;
Din sinulu mamei o bucuría
Sè n'afu 'n viétia nici unu minutu ;
Fiintia trista si simtitória
Prin stanci de pétra sè trecu mereu.

Oh ! déca 'n lume ca ori si cine,
Avui minute de mangaieri,
Minute scumpe, dar pré putíne,
Comori snave de dulci placeri, —

Au fost acele ce-a ei blandetie
In asta lume mi-a procuratu.

Dar ventulu sortii celu fara mila
D'a mea credintia ridenti barbaru,
De mangaiere departe 'n sila
M'a dusu a plange strainu amaru!
Si de speranti'a de tineretie,
Sdrobitu-mi sufletu s'a scuturatu!

Candu fruntea-i cade cugetat6ria,
In suvenirea-i ve stracurati,
Voi dulci minute incantat6rie,
Si catra mine o indreptati, —
In c6tu s6 verse o lacrimi6ra
Gandindu la mine, amicului seu!

Gr. H. Grandea.

Man'6a coc6nei Elenca.

Fragmentu din „Doritorii Nebuni.“

— Nu vei fi nici odata de c6tu unu poetu,
urm6 Vel. Trebuie a te decide indata pentru
actiune. Noi, adeca, tu, eu si altii ca noi, nu
suntemu nascuti a tra' pentru noi. Nasc6ndu,
ursit'a ne-a insemnatu in frunte ca proprii d'a
fi sacrificati pentru ti6ra. Acestu semnu este
talentulu ce ne-a datu. Curendu s6u mai tardu
ti6r'a va veni s6-si c6ra de la noi indeplinirea
missiunei n6stre. Esti tu at6tu de nepasatoru
la suferintiele tierii in care ai nascutu, in care
vei tra' si vei muri? Libertatea patriei nu afla
in sufletulu teu mai multu locu de c6tu nisce
prejudec6ti, frum6se d6ca vrei, dar cari in im-
pregiur6rile de fatia nu au nici o val6re? Cu
aceste credintie, tu poti deveni totu at6tu de reu
pentru ti6ra ca si aceia cari o lovescu. Intre
acel'a ce lovesce dreptatea, ti6r'a, si acel'a ce
nu va s6 le apere, deosebirea este aceea ce se
afla intre acelu ce vede unu omu innec6ndu-se,
ce p6te s6-lu scape, dar care trece inainte cu
nepasare. Eu nu-ti dicu nimicu, te lasu pana
mane s6 te gandesci, mane inse voiu unu res-
punsu. Acum adio.

Vel, vorbindu astu-felu, si-i6 palari'a si
esc. Radoti lu-urm6za clatinandu din capu.
Dem remane ganditoru pe scaunulu seu de
lemn.

La ce se gande Dem atunci?

La o femeia care lu-despretiui6.

In acelu momentu coc6n'a Elenca intr6 in
camera.

— E bine, br6sca! ce ai s6 mai dici? —
dise coc6n'a Elenca, puindu amend6ue manele

in siolduri si luandu unu aeru de triumfu. Am
aud6tu ce ai pat6tu a s6ra la balu. Nu ti-am
disu eu s6 nu te duci la ciocoi, c6ci a s6 te ves-
tediesci!

Dic6ndu aceste vorbe, ea se pune pe unu
risu cu hohotu.

— Vedi c6 Elenca are dreptate si scie ce
dice? — urm6 ea. Eu sciu cine sunt ciocoi...
Dar voi nu ascultati betranetia care scie ce
dice si 6ca ce vi-se intempla.

Dem nu dicea nimicu, elu lasase capulu in
josu si se gande.

— Taci? — dise coc6n'a Elenca, nu res-
pundi? ti-a facutu reu ciocoiulu care te-a go-
nitu afara din balu, dupa ce te-a invitat! . . .
dar asculta, nu-ti face grija de una oa asta.
Ceea ce ti-s'a intemplatu este inca putinu cu
ceea ce are s6 ti se intemple in vi6tia, d6ca nu
vei sc6i s6 rem6i in ti6p'a ta. Fia ce ligi6na tra-
iesce in sfer'a ei. Fia ce omu traiesce in sfer'a
lui. Dumni'a-ta ai vrutu s6 te ridici, si 6ca cum
ai cadiutu. Bine c6 nu traiesce sarac'a ta ma-
ma, s6 afle astu-felu de lucruri rusin6se!

La aceste vorbe Dem ridic6 fruntea.

— Dar a cui e vin'a? — adaug6 coc6n'a
Elenca. Eu ti-am disu si nu m'ai ascultat.
D6ca ar fi traitu mama-ta, p6te c6 pe dins'a ai
fi ascultat-o.

Ea apes6 pe aceste cuvinte.

— Nu te plange, c6 nu te ascultu ca pe
mama mea, — dise Dem, odata nu te-am as-
cultatu si . . .

— Si-ai patitu-o, — dise coc6n'a Elenca
triumfat6ria.

— Si am aflatu, c6 trebuie s6 te ascultu,
urm6 Dem.

— Vedi asi6, — adaug6 coc6n'a Elenca,
esti baiatu de tr6ba. Asi6 te voiu. Acum uita
ce ti s'a intemplatu! D6 incolo pe ciocoi, c6
sunt caii dracului! bras'l'a Satanei! cuibulu
sierpelui! v6tr'a Iadului! balele turbatului!

Unu dorobantiu intr6 cu o scris6re de la
ministerulu unde Dem er6 copistu.

Elu aducea o scris6re catra Dem. Dem o
deschide, o citeste, devine palidu.

— 6r vr'o istoria, — dise coc6n'a Elenca.
Ce este?

— Nimicu, — respunse Dem, lucruri d'ale
cancelariei.

Coc6n'a Elenca est. Dorobantiulu facu
asemenea.

Dem remase pe ganduri. Scris6rea c6 i
dase dorobantiulu er6 unu ordinu alu minis-
trului. Printr'acestu ordinu Dem er6 destituitu
si inlocuitu cu unu lacheu alu unei dame mari,

Dem nu dîse nimicu. Aruncà scrisórea pe mésa. Dupa câte-va minute, elu dîse in fine:

— Si acum cu ce voiú mai cumperá eu flori duminec'a sè punu pe mormentulu mama-meí?

Sermane doritoru nebunu! tu nu te gandise la esistinti'a ta, ci la florile ce cumperai ca sè pui in fia-care dumineca pe mormentulu mama-tei!

— Trebue sè-mi cautu unu mijlocu de viétia, — dîse Dem, nu potiu sè fiu o povara acestei bune betrane, care a facutu atâta de multu pentru mine si care este atâtu de saraca. Ea nu póte sè me hranésca. Asiá dar trebue sè me mutu de aici.

Cocón'a Elenca reintrà la Dem.

— Sciu ce carte ai primitu, — dîse ea, te-a scosu din postu, bravo ciocoi!

— Nu m'a scosu din postu, — dîse Dem.

— Ba te-a scosu, — respunse cocón'a Elenca, — dorobantiulu mi-a spusu totu, in loculu teu a pusu pe unu ciocoiu alu unei cocóne mari. Éca pentru ce te-am datu eu la carte. Éca pentru ce ti strici sanetatea, scriindu si citindu nóptea pe acésta mésa, ca liliecii pana la diua. Bre! bre! bre! spurcata lighióna este ciocoiulu! . . .

— Nu te mai superá, — dîse Dem cu bunetate. Eu nu-ti voiú face nici o greutate. Asta-di chiar me voiú duce sè-mi gasescu unu capetâiu. Voiú intrá la vre-o lipscanía . . .

— Nu voiú! — respunse cocón'a Elenca cu marire. Voiú sè inveti carte precum ai inceputu; voiú sè te facu omu! da! voiú sè inveti mai multa carte de câtu ministrulu care te-a scosu din postu si de câtu copíi lui! Lurururile nu au sè mai ffa precum au fostu. Domn'a tierii nu va mai fi a ciocoiiloru si a viteiloru, ci a acelora cari voru scí mai multa carte. Vei stá cu mine inca. Nu te turburá cà sunt saraca. Voiú gasí eu mijloce a me hraní si pe mine si pe tine: manile aceste sbircite potu sè lucreze inca si sè castige hran'a mumei si a copilului ei. Candu vei fi in stare sè castigi prin darurile tale, me vei hraní tu pe mine. Ti-trebue bani? éca, am cincii sute de lei strinsi din lucrulu meu, fà-ti tréb'a cu dinsii, dór nu s'aru bucurá ciocoi de reulu ce voru sè faca. Na!

Dem erá confusiatu. Elu i ia man'a si i-o saruta, fara sè póta dice o vorba.

— Ministrulu teu care te-a scosu din postu, ciocoiulu teu care te-a datu afara de la balu, lasa-i pe mine. Me ducu la Stu Elefterie sè dau unu sarindaru, sè-i blastemu, si candu Stu Elefterie nu o face ce voiú eu, me voiú duce la

farmecatóre si voiú face a li se luá manile si piciórele. Nu sciu ei cine este cocón'a Elenca! O sè facu atâtu in câtu ciocoiu câtu si ciocóicele sè vie la tine, calari pe nuiele de alunu. Nu me face cà plecu acum la ciocoiulu care te-a datu afara din balu, me punu in póta si vai de ciocóic'a lui:

— Ciocóica fara rusíne si fara obradiu! ce ai ganditu tu? ai datu afara din balu unu baiatu curatu ca unu angeru, de trupu si de sufletu, si ti-ai deschisu usi'a amoresului teu spurcatu de trupu si de sufletu, si l'ai primitu in bratiile tale, pe elu, pe ei cari jóca carti, cari fura candu au slujbe, cari incéla pe prietini, cari vendu pe tata si pe mama, cari nu au nimicu santu in lume! Si voiú strigá barbatului: Saracule de minte si de inima! bab'a babeloru! rusinea rusineloru! pune man'a si-ti numera córnelé si petele dupa frunte! pune urechi'a si asculta blastemele veduviloru cari le-ai despoiatu! In cas'a ta o singura data a intratu unu angeru si diavolulu s'a turburatu si s'a svêrcolitu in inim'a ta si a sotiloru tei in cele rele, si s'au trasu de la fati'a lui, càci vederea lui i facea sè se rosiésca pentru peccatele loru.

„Si voiú merge la ministru care te-a scosu si i voiú strigá: Dobitocule! dobitocule! ce ai facutu? ai aruncatu diamantulu si ai luatú topazulu. Nu este inse vin'a ta, càci esti dobitocu. Ísusu dîce: nu aruncati margaritarele vóstre porciloru! Tu ca unu porcu ce esti, ai calcatu margaritarulu in picióre!“

Cocón'a Elenca aprinsa astu-felu, incepù sè tusiésca si fuse silita a curmá discursulu seu celu curiosu.

Candú terminà tusitulú, dîse lui Dem.

— Eu sunt mam'a ta, ti-poruncescu sè siedi aici si sè ffi veselu!

Dupa aceste vorbe se retrase si vócea sa se audi prin curte vorbindu gainiloru.

— Are nobilu si frumosu sufletu acésta betrana, si-dîse Dem.

— Dem! Dem! se audi afara.

Erá cocón'a Elenca ce strigá.

— Dem! Dem! friptur'a si óuele sunt pe mésa! vino! repetà cocóna Elenca.

D. Bolintineanu.

Copilulu saracu.

Mei birtariu, — inca-o grosítia . . .

Di tigane, mosii tei!

Câtu-i tier'a si-o lumítia

Nu-su ca noi doi voiniceí.

N'am parale, n'am mosta,
Nu me temu de feru, de focu,
Nici de hoti, de rebelia —
Oliolio cà ce norocu! —

Cine are-o pungulitia
Diu'a nóptea-i langa ea, •
Si descanta la troitie
Ca sè scape de belea.

Eu me culcu in codru verde,
Langa cale, langa satu;
Trece hotiulu, nu me vede,
Te-ai jurá cà mi-i fertatu.

Lumea striga de portia,
Cametele la jidauu,
Altii plangu dupa mosta,
Facu-si traiulu de aleanu.

Io nu dau la nime 'n tiéra
Nici unu banu, nici o rabrea,
Candu me vedu in primavéra,
Tóta lumea e a mea.

Unulu striga dupa sóre,
Unulu plóia la ogoru,
Altulu rón'a 'nverdítória;
Numai eu n'am nici unu doru.

N'am copii cà nu-su de mine,
Nu-su de mine 'n tiér'a mea;
Unde nu e nici unu bine,
La ce focu i-asiu mai avé?!

Dà tigane, dà din strune,
Io calicu si tu saracu, —
Mei birtariu, din celu de prune! —
Si saraculu are-unu lécu!

V. R. Buticescu.

A u r u l u.

Totu respectulu acestui metalu, onorabila cetitória!! Acest'a, ce ve condecoréza atátu de frumosu, nu e numai metalulu celu mai nobilu, ci e chiaru Regele metaleloru. Ar fi crima de lese maiestatica, a nu vorbí cu totu cultulu veneratiunii despre dinsulu. Si cine nu simtiesce asiá?

Déca razele lunei si a steleloru suntu argintie, razele sórelui suntu aurie; déca lun'a si stelele ar fi de argintu, sórele ar fi de aur; cu câtu e deci sórele mai splendidu decâtu lun'a si stelele, cu atátu si aurulu e mai pretiosu decâtu argintulu. Vibrarea tonului asemenéza

poetii cu vibrarea tonului argintului, dar oratiunea, declamatiunea, peroratiunea frumósá, logica, adeverata, santa, petrundietória cu ce se asemenéza? Cu aurulu. Aici nu stá maxim'a: „a vorbí e argintu, a tacé e aur“ ci: a cantá frumosu e argintu, a vorbí frumosu e aur, de eséplu: Joanu gura de aur.

Dorulu omenimei dupa acestu metalu pretiosu a fostu totdeun'a nespusu, nu numai pentru decoratiunile de lussu, ci si pentru cà schimbulu lui in comerciu garantéza cea mai sigura conditiune a bunei stári materiale pe pamentu. De aci si anecdot'a despre omulu, carele se rogase catra creditorulu, sè-i concéda cà totu lucrulu pe ce va pune manile sè se prefaca in aur, — de aici si scornitur'a evului miediu cu asiá numita „lapis philosophorum“ pétr'a filosofiloru, prin acareia ajutoriu se credea a se poté produce aur.

Despre acést'a pétra filosofica, care taia in materi'a articlului presinte sum datoriu a reschirá unele espicatiuni istorice. „Lapis philosophorum“ si-a avutu basea in sciinti'a obscura a alchimiei. Alchimí'a erá considerata ca sciinti'a cea mai nalta, „lapis philosophorum“ si i se ascriá potere magica supernaturala de a produce aur, — de a vindecá tóte morburile, de a întenerí betranetiele, de a lungí viéti'a. „Panacea vietii“ „auru de beutu“ „elixir mare“ aceste nume pórtá de comunu „pétr'a filosofiloru“. Cuventulu alchimia se trage de la egiptenulu: „chema“ ascunsu secretu, cu adausulu arabicu: „al“. Germanii o numescu: „schwarze Kunst“ maiestría négra, si mai vine amintitu cu numele: maiestría egipténa, maiestría hermetica. Acésta din urma se trage de la filosofulu egipteanu Hermes, carele a scrisu despre secretele naturei asiá cum se esplica in tempulu seu, mai multe opuri. Numele acestui filosofu e eternisatu in asiá numitele „inchideri hermetice“ de a cosciuguriloru la morti, a vaseloru etc.

In Orientu se latise parerea comuna, cumca filosofii au reesitu a aflá maiestri'a de a produce aurulu. Ce e dreptu probele multe ale alchimistiloru, a avutu unele rezultate, precumu: plumbulu a se prefaca in metalu lucitoriu si einoberulu in argintu viu, prin inferbintare. Acestu efeptu a nascutu ide'a despre transformarea materiei, de órece sciinti'a naturala nu se aventase la acea cunoscintia cumca mineralele ar' contiené metale. S'a observatu adeca, cumca ferbandu adeptii mineralele, câte un'a meteria piere, si dupa mirosulu aceleia s'a dedusu a fi sulfure, numindulu delocu

„sulfure filosoficu“, de unde s'a stabilitu doctrin'a alchimistiloru, cà prin disolvarea, sulfure-lui filosoficu totu metalulu duru se muta in metalu nobilu prin urmare si in auru.

Insii-si puternicii lumei se inchinà alchimiei. Adeptii alchimisti se bucurá de mare favóre la ei. Dar ei nu s'au pututu bucurá multu timpu de acésta favóre, cà-ci séu n'au voitu sè descopere secretulu pétrei filosofice séu au fostu recunoscuti de siarlatani, si urmàrile a fostu : carcere, torturi, mórte. — Böttcher a fostu aruncatu de catra regele Sasoniei la 1707 in cea mai grea carcere pentru pét'r'a filosofica, si numai o inventiune nóua reala a lui Böttcher in carcere, adeca inventiunea porcelanului albu, i-a scapatu viéti'a. Fredericu celu mare I. regele Prusiei a spendiuratu pe unu adeptu italianu la 1709 : pe lemnu auritu, imbracatu in vestminte de auru intru codemnarea siarlataneriei ; si a demandatu precum scrie Venanz Müller in „Geschichte der Hohenzollern Könige in der Kultur-Geschichte“, cá, fiecare cetatiénu sè nu-si sfarme mintea cu pét'r'a filosofiloru, ci sè culéga peru de porcu pe sém'a statului, acaruia comerciulu a produsu intru adeveru auru in vistieri'a statului. —

Stéu'a alchimistiloru a inceputu a apune, si francesulu Lavoisier a datu lovitur'a de mórte acelu sistemulu, prin stabilirea theoriei chemice basata pe sciintiele naturale. Dar totusi si alchimi'a are meritulu seu pe terenulu progresului intru atâta, încâtu insasi alchimi'a e mam'a chemiei, ea a datu ansa la scrutarea legiloru naturale esistinte intre diferitele materii constituente de corpuri fizice. Acestu procesu a duratu multu timpu, ce de sine se póte intielege, si Justus Liebig, acestu chemistu principalu asiá se esprime : „A fostu necessariu, cumca sute de barbati ineztrati cu tóte sciintiele timpului loru, plini de o pasiune nevingibila, de unu zelu nebunu, a-si pune averea si viéti'a, ca sè póta scarmená, pamentulu in tóte directiunile. Si ca ei sè póta aduce tóte corpurile si materiale, organice si neorganice, in atingere de totu manifica si varia, s'a recerutu nu mai putinu de cincispre-diece seculi.“

Dupa acést'a intercesiune sè trecemu la aurulu nostru, si sè-lu vedemu asiá, dupa cumu ni-lu dà natur'a, si ni-lu presentéza sciinti'a.

(Va urmá.)

Georgiu Traila.

Cantece ostasiesci poporale.

— Din 1848/9. —

I.

Pe délulu Feleacului
Mergu feciorii Iancului.
Iancu-i comandéza bine :
— Haidati feciori dupa mine,
Sè luàmú tunuri de fagu
Si sè dàmu in Clusiu cu dragu !
Er candu Clusiulu l'a zaritu,
Iancu din graiu a graitu :
— Stati feciori sè ne-aruncàmú,
Si totu Clusiulu sè-lu luàmú,
Si pe unde-omu trece noi,
Sangele-a curge síroiu,
N'a fi érba, si nici nalba,
Numai sange pana 'n barba,
Nu sange de copii mici,
Ci totu sange de voinici,
De voinici micuti si mari,
De catane si husari !“

II.

Norusioru mandru frumosu,
Ce veste ni-aduci din josu ?
— Colo 'n josu pe langa Tisa,
Dóue tabere-su intinse.
Era Iancu a respunsu :
— Eu de frica nu-su petrunsu,
Nici de-acea nu me temu,
Macaru cà-i acolo Bemu.
Susu feciori cu mandra chica,
Stati in gleda fara frica ;
Susu feciori fara mustétia,
Stati in gleda fara grétia,
Sè ne scótemu din robia,
Tierisiór'a din sclavia !

III.

Muresiu, Muresiu, apa lata,
Ce vii asiá turburata,
Si cu sange mestecata ?
— Me tulbura ungurii,
Ce-i batura Romanii.
Aducu pusei fara otiele,
Manuri fara degetiele,
Sabii multe de husari,
Si catane de magiari.
Cum n'oiu vini tulburata
Si cu-atâte mestecata :
Cà la capulu valei mele
Se batu dóue taberi grele ;
Care pe care se taia,
Toti in mine dau sè saia ;
Care pe care se 'nvingu,
Toti in mine se impingu ;
Care pe care se 'ntrecu,
Toti in mine se innecu ;
Care pe care se 'mpusca,
Toti in mine se arunca ? !

Culese in Ardealu de

Alesandru P. Romantianu.

Meritulu femeiloru.

— De Legouvé. —

Sociei mele.

(Urmare.)

Déca merge singuru, in reversatulul unei frumoșe dile, cautandu dulcele esilu alu campiloru, loculu celu mai scumpu amorului, fia-care obiectu i-o redà: stralucirea daruriloru Florei i aminta stralucirea obrajiloru ei; azurulu aceloru frumosi ochi de cari elu e imbetatu; radi'a matinala, e dulcea lumina care lucește atâtu de tandru sub lungile ei gene; murmur'a paraeloru limpedi, suflarea zefiriloru, concertulu paseriloru, sunt sunetulu vocei care raspunde sufletulu seu; totu universulu in fine i vorbesce de foculu lui. Pentru elu nu mai sunt langori, reuri séu uritu; amurulu umple, incanta si dilele si noptile lui; elu n'are de câtu unu singuru obiectu care lu-ocupa si lu-incege; si astu-felu fericit'a lui viétia e unu lungu estasu.

Dar acésta sôrte nu o simtu de câtu inimile adeveratu aprinse. Omulu, vai! de multe ori nu-i cunósce pretiulu; elu ceda inconstantiei, si precum albin'a care, cautandu lés'a odoranta din gradini, in sborul ei trecatoru suge mierea si colórea celoru mai brilante flori, ast-felu si elu alérge de la o frumusetie la alta frumusetie, si ardorile lui ratacinde i dau in bratie una dupa alta dóue-dieci gratii diferite. Dar acésta norocire schimbátore, acésta vana fericire, póte seduce simtiurile, póte placé vanitátii; sufletulu inse desgustatu indata cunósce totu golulu si cere imenului o legatura mai solida. Elu si-alege o sotia si redevine fericitu. Acestu templu ornatu pentru elu de girlande si focuri; acesti amici cari si-unescu presinti'a si bucuri'a loru cu solemnitatea acestei dile; acésta virgina care vine in fati'a altarului a se supune legiloru lui prin moduri nemurítore, si frumoșa prin candórea, grati'a si junetiea ei, dandu-i public'a promisie, cà-lu va iubi; acésta religiune a carei putere piósa grava puterea fericirei lui in ceruri: acesti parinti miscati a caroru mana venerata i dau pe fiic'a loru purtandu numele lui; — i inoiescu si sufletulu si simtiurile lui. Din di in di dandu-se mai multu nascéndeloru lui focuri, déca ea nu-lu face sè reafie totu imperiulu aceloru transporturi fugóse pe cari junetiea le inspira, ea dà fara incetare inimei lui satisfacute o aplicare mai durabila, o fericire mai perfecta; ea si-pune in elu dulcea incredere, tandretiea si pacea, adeverate bunuri ale esistintiei; alina intristàrile lui, i adauga placerile, i usiuréza trudele si i umple órele de repausu. Ea scie indulci ostenél'a celoru mai aspre intreprinderi la cari se dà omulu artisanu, déca suferé scârbitu de munca, indata ce-si revede toti'a, grij'a lui a incetatu. Ministru, lancezesce elu in puterea-i suprema, alérge la sinulu sotiei, vine sè uite uritulu, negrele grigi, cari amesteca sfasietóri'a loru otrava cu maririle lumei: uita orgoliulu cându amorulu lu-chiama, si langa dins'a elu respira in pace si iubire. Ea e in toti timpii radiemulu lui celu mai dulce.

Unu fiu vede lumin'a dilei! O! pré fericitu sotiu ce tesauru pentru sufletulu teu! Cu ce farmecu nemarginitu te simti mangaiatu de unu altu insu-ti! Tu vedi trasurile tale in micile si gratiósese lui trasuri! Tu compari si mam'a si copilulu; déca elu ti-aréta potretulu ei, elu ti-o face multu mai scumpa. Indata ce-ti-scapa din bratie, cu câta dragoste ochii tei i urméza acea placuta

impedicare in tóte miscàrile! Cu câta rapire vedi in cas'a ta jucandu, alergandu, creséndu viulu teu imaginu! Cum in aplicàrile lui tu descoperi de acum ceea ce are sè fia intr'o di, si ti-place, uitandu slabiciunea etàtii lui, a presinti in elu onórea betranetiei tale! Si déca fiulu teu mai dobandesce o sora, cu câta incantare vei privi langa mam'a ei pe acésta copila cautandu jocuri straine d'alé fratelui seu, in fie-care di formandu-se prin veghiétorele-ti ingrigiri, creséndu in spiritu, moravuri, atractii, talente si promitiendu prudinti'a si angelic'a gratia a unui virtuosu, in privirile ei pudice! Tu datorezi sociei tale unu destinu atâtu de lingusitoru!

E o legatura incantatória care se numesce pura amicia. Tandra, fara gelosia, ea incanta viétia ómeniloru ce i léga; dar langa o femeia ea are mai multa dulcétia, atuncea ne pare cà-i sora buna cu amorulu. Atuncea castigàmu acele ingrigiri, acele preferintie, acele priviri delicate, acele tandre complaceri, pe cari ómenii intre dinsic nu le cunoscu de câtu pe junetate: ea e pentru noi mai putinu de câtu o amanta, mai multu de câtu unu amicu. Spiritulu teu nasce mai multe proiecte; doresei ca o femeia sè-ti fia confidenta: ca intr' unu comereiu fericitu, ea sè cerceteze cu tine ceea ce este siguru, ceea ce este indoiosu. Esti turmentatu de unu necasu profundu; e unu farmecu cá o femeia sè-ti raspunda la ceea ce suferi. Ea cunósce mai bine tonulu care alina durerile; ochiulu ei scie mai bine sè raspunda la plangerile altuia totu cu plangeri, si inim'a ei, pe care egoismulu niei odata n'o isola, dice mai bine infortunatulu cuventulu ce-lu consóla. Bune Lafontain, tu care ai cantatu amici'a cu Sabliera, ¹⁾ astu-felu ai fostu legatu! Prelungindu, fara amoru, convorbiri amabile, ea ascultà inim'a ta, intristàrile si fabulile tale! In adanculu cugetàrii ea ti-cautà dorintiele, departà orice grige trudósa, gonià norii dileloru tale si ti-dà o fericire pura ca operile tale. Astu-felu sunt diferitele bine-faceri ale unui sesu iubitu.

Déca elu ne mana la placeri, ne invita si la sucese. Glori'a nóstra e adesu oper'a unui dimbetu. Cine e omulu care, pentru a incantà frumusetiea ce-lu inspira, dandu-se la lucràri pe cari privirea ei le respaltesce, déca elu are unu talentu, sè nu dorésca unu lauru? Acésta dorintia e adesu boldulu poetului. Indata ce amorulu vorbesce turburatulu seu sufletu, devorandu diu'a si nóptea pe scriitori faimosi, elu nu mai respira de câtu ceea ce e mare ca dinsic. In acestu circu imosantu unde domnesce Melpomena, ²⁾ elu si-supune oper'a judiloru ce ea i mana; câta caldura, câta isbire de simtieminte diverse! Foculu care lu-consuma a trecutulu in versurile lui. In scenele unde acti'a e insetata, unde descrie foculu unui amantu, durerile unui amante, fia-care versu e intiparitu de acelu stilu inffacaratu si pe care indesiertu lu-cauta acei ce n'au iubitu. Ne face sè gustàmu unu farmecu din turburarea cea mai dulce! Lu-aplaudàmu din inima, cu vócea si cu lacrimile. Elu triumfa, si in rapirea lui ardietória striga: O femei! voue ve sunt datoru talentulu meu!

Acelu june care ieri se terà intr'unu repausu vulgaru, cum s'a intemplat, cà acum elu invóca resbe-

¹⁾ Sabliera fu una din acele femei incantatórie, inzestrate cu frumusetie si spiritu, cari au esericiatu o mare influintia a supra literaturai si artelor din secolulu regelui Ludovicu XIV. Ea e celebra prin amici'a ce 'ncheiase cu Lafontain, marele fabulistu, si prin laudele ce a dobanditu de la elu.

²⁾ Melpomena, mus'a tragediei.

lulu? Elu iubesece, si pentru cá in ochii aceleia de care e aprinsu sè aiba mai multu pretiu, voiesce ca Marte sè-lu faca faimosu. Valórea totu-de-una a fostu iubita de femeia. Voi probati, o timp ai cavalerismului! In acei timp celebri candu domniá frumusetiea, déca semnalulu luptei resună, amant'a unui bravu, escitandu-i bravur'a, i dá cu mandria casca si lancea, i punea armur'a pe care ea lucrase, in órele fericite, cifrele loru amoróse. De multe ori elu primia din man'a unei amante curagióse unu velu in locu de zale, unu portretu in locu de egida. Mandru cu aceste ornamente, inarmatu de o femeia, elu se luptá si mai setosu de gloria; dóuedieci stindarde erau luate, dóuedieci cete invinse: ar fi disu cine-va cá armele lui sunt farmecate! Triumfandu la întórcere, ce fericire pentru elu! Declarandu-lu amantu, in acordu cu onórea, in solemnitatea unei frumóse serbári, ea singura i incoroná capulu cu dafinu; si acestu pretiu, in inim'a loru tandra si superba d'odata, maria unulu prin altulu bravur'a si amorulu. Oh! in dilele nóstre resbelice, pentru ce óre acestu nobilu obicei, care infiacará curagiulu stramosiloru, n'a infrumsetiatu si léganulu republicei nóstre? Asiu voi sè vedu in stralucirea succeselor nóstre, virginele, ornamentulu serbárilor publice, presentandu resbeliciloru cununele eroice. Astu-felu Grecii, modelulu lumei, încorunau unu vingatoru prin cele mai frumóse mani; si dandu acestu farmecu in favorulu gloriei, istori'a loru se umplea de cele mai numeróse bravuri.

Sè amintimu aceste onori precum ei le-au cunoscutu. Marte trebue sè fia amantulu Venerei totu-de-una si, prin unirea loru, brav'a nóstra vitia sè arete unu brillantu amestecu de gratia si fortia. Cine póte armá mai bine valórea de cátu frumusetiea? Ea inse si-simte nobil'a caldura a dieului Marte. Nu s'a vediatu odinióra o femeia in Palmira dandu peptu ostasiloru Romei ca celu mai mare omu? Alt'a, la Eufratu, lantiuindu sub legile ei, combatendu ca cuceritoru si domnindu ca rege? Ce diu? dafinulu nu apartine de cátu regineloru? Nu! míi de míi, nefindu suverane, au cutediatu sè-si incaree delicatele loru membre cu arama, sè-si acopere frumosulu loru capu cu o casca ingrozitória, in man'a loru slaba sè ia o arma grea, si in campulu bataliei, ca generali séu soldati, cautandu pericolulu, sè espue mortii acele atractii destinate la lupte mai dulci. Nobila silintia! Au scootitu o gloria indoita déca bratiulu, ca si ochii loru, le faceau victorióse. Superb'a Telesila, a) nu

a) Telesila, femeia din Argos, celebra prin curagiulu si talentulu ei la poesii, si-a scapatu patri'a esindu in fruntea femeii

potu uitá valórea ta; tu ai aperatu legile nóstre. Ióna d'Arc!⁴⁾ Orleanulu tremurá pentra sórtea muriloru lui; dintr'unu catunu ai aparutu d'odata in campulu bataliei; soldatulu revenitu in sine, credea cá esti unu angeru alu cerului coboritu in randurile loru. Tu te lupti: Anglulu perde superb'a lui sigurantia; tu liberi Franci'a de jugulu strainu, liberi Orleanulu, si readuci in Reimulu uimitu pe regele teu, care fugiá detronatu.

Secsu fericitu! destinulu lui e a invinge neincestatu. Dar déca ferulu nu convine slabiciunei sale, plangerile lui inse, arma multu mai dulce, au aceea-si putere. Aman proscie pe Evrei. Estira e speranti'a loru. Cadiendu la piciórele lui Asuir, scaldatu in lacrime, Estira cere gratia, si grati'a loru e data. Trufasiulu Coriolan cu Volsci reuniti vine sè estermine Roma care la gonitu; tribuni, consuli betrani, pontifi si vestale, toti i imbratisiédia genunchii in cortulu lui; inclinati inaiutea lui, dieii pare cá-lu róga; dar elu n'asculta nimicu de cátu órb'a-i mania, e gata sè lovésca. . . Elu nu vediu pe mam'a lui! Ea intra! Indesiertu Roma o separa de fiulu ei; sacrificandu acésta injuria pentru binele tierii, ea implóra pe vingatorulu care ceda la rug'a ei: asiá cá plansulu Veturiei a scapatu Roma. Lacrimile au desarmatu de o mie ori pe eroi.

(Finea va urmá.)

loru armate in contra lui Cleomen, regele Spartei. Nu ne-a ramasu din poesile ei de catu cate-va fragmente. O statua se ridicase in onórea ei, si ca se-i aminte eroismulu, se instituisce serbari numite Ibristice (ibris, afrontu) in timpul carora barbati purtau vestiminte femeiesci. ér femeile vestiminte barbatesci. Aici Legouvé prin Telesila, intielege pe Ióna d' Arc.

⁴⁾ Ióna d' Arc a descopatatu simtiementulu nationalu in Francia, a contribuitu la gonirea Angliloru, cari o subjugase cu totul. Ea si-a petrecutu copilaria si juneti'a in campuri, pastorindu oile. Biciulu resbelulu a isbitu de timpuriu imaginati'a ei, mai cu sèma rusinea d'a vedé ocupati'a Angliloru. Crediendu ca e o inspiratia divina entusiasmulu de care s'a simtitu cuprinsa pentru liberarea patriei, s'a decisu a promite regelui ca va ridicá asediulu Orleanulu si lu-va duce in triumfu la Reim, déca i va dá comandulu armiei. Cererea i-a fostu implinita. Ióna d'Arc, in etate de 18 ani, in fruntea Franciloru, bate pe Angli, libera Orleanulu, fugaresce pe cotropitori si deschide drumu la Reim unde unge pe regele in 17 Maiu 1429. Votulu ei erá finitu si vru se se retraga, dar retinend'o, ea perdu increderea 'n sine. La 1430 Maiu 24 intr'o lupta langa Paris, cadu prinsoniera in manele lui Ionu de Lussemburg, care cu consimtiementulu ducelui de Burgonia o vendu Angliloru pe 10,000 livre. Judecata in urma ca vrajítóre si eretica de unu tribunalu infam, fu arsa de via la Ruen in 30 Maiu 1431. Schiller, Sutey, Soumet, Delavigne, Osauo, si altii mai multi au cantat'o; nici unulu inse nu s'a pututu ridicá asiá de multu in catu se egale istori'a, care in simplicitatea ei va remané pentru totu-de-una adeverat'a poema a Iónei d'Arc!

SALONU.

De la Sliaciu.

— Hotelulu „Bellevue.“ —

E desu de diminétia. Ómenii dormu inca somnulu dulce, dar natur'a s'a descopatatu. Parasii repausulu si esii pe balconu, sè me delectezu in reversatulu dioriloru, in natur'a divina, care in miliarde de forme si-esprime semnele sale de viétia.

Loculu unde me aflu e naltu, pe cóstea délului.

Unu prospectu din cele mai frumóse se ivesce ochiloru. O panorama romantica si-desvólta farmecile inaintea mea.

Déluri umbróse forméza unu semi-cercu placutu, inzestratu cu sate si paduri. Catra miédia-nópte délurile devinu munti, cari si-ascundu fruntea 'n nori si se perdu in negur'a departării.

Josu la piciórele mele se estinde o vale lunga. Ici colo câte unu satu, câte o casa singura, câte o padure

recorósa, prin cari sierpuesce murmurandu unu riu sprintenu, par cà nu i-ar paré bine, cà a parasitu déluribile frumóse, unde viéti'a e mai dulce, cursulu lui mai liberu, — si unde lu-vedeau asiá multi ochi frumosi . . .

Si in mijloculu valei, pe bratiile naturei eterne vedemu calea civilizatiunii, lini'a drumului de feru, care trece pana la munti. Gar'a e chiar la finea délului pe care m'afu, din care delu isvorescu renumitele bãi, cari in limb'a slovacésca se chiama „Sliaci“, — pentru cà — precum sciti — aice ne aflãmu in „tiér'a slovacésca.“

Stau si me delectezu in acésta privelisce incantãtória, si intr'aceea din candu in candu scriu cu cerus'a câte-va sire pe acést'a harthia. Si érasu me lasu de scriu si érasu mi-adancescu privirea in tabloulu ce mam'a natura l'a zugrãvitu inaintea mea cu penelulu ei a totu-puternicu si admirabilu.

Si óre n'ar fi mai bine pentru mine, déca n'asiu mai perde timpulu cu scrisulu, ci mi-asiu face o placere continua prin contemplarea acestoru locuri frumóse ?

De siguru ar fi multu mai comodu sè siedu si — sè-mi cautu de lucru. Sè facu cum facu cei mai multi dintre asiá numitii „inteliginti“ ai nostri; sè nu ieu condeulu in mana de felu; sè nu mai facu pe diuaristulu, pentru cà in mijloculu nepasãrii publiculu romanescu diuaristic'a nu aduce nimica „pentru culina“; pe scurtu sè devinu si eu omu de „tréba“, adeca sè facu — treburi.

In adevèrn, onorabile cetitória, trebue sè aiba multa tãria de sufletu acel'a, carele in butulu tuturoru pedeceloru — pe cari i le punu superbi'a si nepricape-rea — nu se descuragéza, ci remane pe acel'a-si terenu: luptandu-se cu tóte obstacolele, tare in credinti'a invingerii sale si sperandu unu viitoriu mai frumosu.

Celu ce la noi pasiesce pe carier'a literaria, are s'aducea cu sine multe ilusiuni, càci va perde multe, si- apoi fara ilusiuni activitatea-i va lancedi si viéti'a i va paré pré sarbeda. Si-atunci apoi . . .

Dar éta am ajunsu pré departe cu meditatiunile mele. Nici n'am bagatu de séma, cà intr'aceste sórele s'a ivitu colo de peste delu. Ce vedere frumósa! Rosiétia purpuria, care mai nainte imbracase ceriulu intr'unu palu de porfiru, incetulu cu incetulu deveni o sclipéla auria, care intrece ori ce splendóre, care cu radiele sale ferbinti orbesce vederea.

Si regele lumineloru, majestosulu sóre intra de totu in orisonu cu triumfulu eroului fericitu.

Salute tie lumina eternu ardiétória, simbolulu desceptãrii spirituale!

Respandesce-ti radiele in tóte partile locuite de ómeni! Sè nu mai fia intunericu nicairi, ci in tóte locurile sè domnéscã lumin'a cea datatoria de viétia!

Valea pare cà se descépta si ea din somnu. Figure miscatória se zarescu la holdele aurie. Seceratorii se punu la lucru. Barbatu, tineri si neveste se nsira la loculu loru. Cantece duióse petrundu la audiulu meu. Durere! nu intielegu nimica din ele. Poporulu acest'a e slovaen. Si eu — „nieznam!“

Èr colo de alta parte pastorni, purcarii si ciobanii au esitu inca mai de multu cu turmele loru la campu. Dar sunt departe de mine. Numai tulniculu s'aude resunandu printre codri, ca unu bucinu de batalia.

Nu departe de mine pe o carare de delu vine 'n susu o nevésta, o tieréncã, aducéndu de capu unu olu de apa de la isvoru. Ea canta, privesce in tóte partile, se misca usioru ca rëndunic'a, si olulu par cà e legatu de capulu ei, nici nu se clatesce.

Pe drumulu de tiéra se ivescu nesce carutie, cari alérge iute in tóte directiunile. Nimene n'are timpu sè siéda multu intr'unu locu. Toti sunt fórtè ocupati. È vremea lucrului.

Dar si tacerea din giurulu meu inca începe a fi intrerupta. Óspetii si musicantii dormu inca. Numai personalulu servitorescu se infatisiéza prin curti si aleuri, dar si acel'a represintatu numai prin câti-va insi, cari si-fréca ochii de somnorosi ce sunt.

Inse tacerea acést'a nu duréza multu. Unulu câte unulu se ivescu si óspetii p'afara, semnulu, cà si-aice servitorii se scóla mai de odata cu domnii loru.

Apoi se facu grupe. Incepu conversatiunile. „Buna diminétia!“ s'aude din tóte partile. Damele in toaleta de diminétia se ivescu in aleulu, care duce la isvórele feruginóse.

Acuma nici eu nu mai potu stá in loculu acest'a. Intru sè-mi facu toalet'a. Haidãmu la isvóre, sè — bemu apa rece!

Josifu Vulcanu.

B o m b ó n e .

Junele A. ceru amiculu seu B. sè-lu imprumute cu 10 Napoleoni.

— Acum sè-ti facu unu biletu? — *intrebã imprumutatorulu.*

— Cum vrei, — dîse A.

— Si candu sè-mi platesci? — *intrebã B.*

— Candu poftesci, dar numai sè nu fia curendu, te rogu.

— Bine, — dîse rîdiendu imprumutatorulu B., la ultim'a judecata.

A. se gandi putinu, plimbãndu-si man'a prin peru.

— Mio caro, — dîse elu, — diu'a ultimei judecãti are sè fia o di fórtè ocupata, toti o sè fimu cu tréba. Mai bine sè punemu a dóu'a di dupa ultim'a judecata.

*

Unu provincialu intrã intr'unu birtu, unde prãndiulu erã compus din supã, trei feluri de bucate, dessert, vinu si cafea, si se platea numai doi franci.

Dupa ce si-alese bucate si începù sè mananca, d'odata si chiamã pe baiatu.

— Indata, domnule, — dîce acest'a apropiãndu-se.

— Uite ce am gasitu in umplutur'a pescelui ce mi-ai datu, — observã provincialulu cu aerulu indignatu, radicãndu in vèrfulu furculitiei unu ciorapu de copilu.

— Ei, si-apoi; — intimpinã baiatulu cu accentulu celu mai blandu:

— Credeati póte, cà o sè gasitu unu césornicu de auru intr'unu prãndiu de doi franci!

*

Doi autori dramatici vorbiau:

— Asculta, confrate, cându ti-se represinta dram'a ?

— Mercuri.

— Bine, ce felu, jurnalele o anuntia luni?

— Apoi sè vedi, amiculu meu, pentru mine luna e o di nenorocósa. Am reprezentatu prim'a mea piesa luni si am cadutu asiá de frumosu in câtu abiá acum m'am sculatu.

— Bine, nenorocitele, dupa ce vei jucá siépte piese, in ce di a septemanei vei jucá pe a opt'a?

OE E NOU?

Domnulu si Dómn'a Romaníei au plecatu la locuinti'a loru de véra la manastirea Sinaia din Carpati, unde voru petrece pana la tómuu.

Balu. La Stoica se va arangia in 8 augustu c. n. unu balu romanescu. Venitulul curatu e destinatu pentru ajutorarea scólei romane principale din Lapusiulu unghuresc.

Sultanulu de Zanzibar face o caletoria prin Europa. Dupa ce a statu câtu-va timpu la Londra, a mersu la Paris, unde mai bine si-a petrecutu in circus.

Coler'a incepe a sparia pe ómeni in mai multe parti. In Budapesta inca in septemanile trecute s'au ivitu vr'o dóue casuri, medicii inse au grabitu sè liniscésca publiculu, cà de acele se afla in toti anii candu se facu pómele. Acuma inse se serie si din alte parti, si a nume atátu din Ungari'a, câtu si din Transilvania, cà pe acolo asemene s'au ivitu casuri de colera.

O nópte grozava. Locuitorii din o casa in un'a din stradele principale ale Budapestei noptile trecute se desceptara la unu sgomotu curiosu, care viniá din pivnitia. Nu mai erá nici o indoiéla, cà acolo de buna séma se afla ascunsu vr'unu facatoriu de rele. Portariulu numai decátu alergá la politia si cerú asistintia. Cereea fu acordata, si portarul se rentóse cu câti-va pazitori de nópte. Aceia numai decátu ocupara locu la usia, si provocara pe facatoriulu de rele sè se predeie. Nici unu respunsu inse nu s'audi, ei sgomotulu se totu continuá. Atunce ei deschisera usi'a si esi — canele portarului, bucurandu-se, cà si-a redobanditu libertatea. Tablou!

Toastulu lui Zsiga bácsi. Pacostele — séu ce, (scrie unu corespondinte alu „Albinei“) l'au adusu pe acestu bietu betranu in Alba-Iulia — chiar in diu'a alegerii de deputati. In sér'a acestei dile si dinsulu a participatu la serbarea triumfului guvernamentaliloru, reusandu candidatii acestora. Si cu ocasiunea acést'a, s'a indignatu si revoltatu, audindu intre toastele banchetantiloru magiari si jidovi, cà fiindu vorb'a respective toasturi despre infratirea natiuniloru, se toastéza numai pentru infratirea natiunii magiare cu cea jidana! — Zsiga bácsi, in acésta démna indignatiune a sa, se redicá si elu cu unu toastu, esprimandu si parerea de reu, cà unghirii voiescu a se infrati numai cu o natiune, care ca natiune nici nu esiste pe totu rotogolulu pamentului, fara numai ca o secta religionaria, si cà numai pe aceia i numescu unghirii de frati ai loru, cari cu atát'a nerusinare despóia pe bietulu poporu prin camete orende, si astu-felu nefericescu tier'a nós-tra! Dar spune adevéruulu numai, si ti-se sparge capulu! Asiá erá p'aci sè se intemple si cu bietulu Zsiga bácsi. Jidanii, cari erau o multime de facia, se rescolara in contra dinsului cu cele mai triviale batjocure si amenintiári. Erá chiar sè-lu ar unce din sala, candu din

intemplantu aflara si i alergara mai multi Romani intru ajutoriu, si — déca curagiulu jidanului nu l'ar fi mancatu lupulu, afacerea acést'a putea pré usioru a trece intr'o scena dintre cele mai sangeróse; càci deja si cútite se scósera si pari si securi inca se procurasera!

Unu nou impositu in America. Adunarea generala a Statului de Tennessee a votatu legea urmatória, alu carei unicu considerentu nu póte fi tocmai neplacutu secululu frumosu. Art. I. Adunarea generala a Statului de Tennessee considera viéti'a de holteiu ca unu privilegiu. In consecintia, ori ce individuu ce va fi implinitu 30 de ani in acestu Statu, si care va fi sanetosu si cu corpulu si cu spiritulu, va plati unu impositu anualu de diece dolari (50 franci), déca nu va fi insuratu de la 1 maiu 1876. Art. II. Se ordóna agentiloru fiscului sè faca liste minutióse, in cari voru inserie, cu numele fia-carui celibataru, etatea sa, fisionomi'a sa, tali'a si culórea perului si ochiloru sei. Art. III. Sumele ce voru proveni din impositulu votatu de legea de fatia, voru fi consacrate in parte, la intretinerea scóleloru publice, in districtele unde voru fi percepute.

Unu fenomenu rar. Unu fenomenu rar s'a ivitu la Wittel, in Francia, cu ocasiunea furtuniloru din junie. Unu mutu din nascere, in etate de 40 ani, in urm'a unei violente lovituri de trasnetu a inceputu sè vorbésca indata. Nu pentru prima óra o emotiune mare a redatu graiulu celoru muti.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Iosifu Popu teologu absolutu de Blasiu va serbá in 1 augustu st. n. cununí'a sa cu domnisiór'a Aurelia Popu, fic'a dlui Nicolae Popu cancelistu pensionatu in Tohannulu vechiu in Transilvania.

Biserica si scola.

Universitatea din Cernauti se va inauguré la 4 octomvre cu pompa mare. Ministrulu de culte austriacu a invitatu si universitátile din Budapesta, Clusiu si Zagrabí'a, sè tramita represintanti la acea solenitate.

Universitate in Siberia. Guvernulu russescu vré sè infintieze in Siberia o universitate. Conte De midoff a contribuitu singuru 150,000 ruble spre acestu scopu.

O cununia in America. O paruchia tinera avea sè se cunune intr'unu satu. Mirele plecá acolo. Dar la marginea satului curge unu riu, care a crescutu tare si mirele nu putú trece. Preotulu lu-acceptá la tiermurea de la satu. Mirele i aruncá licenti'a legata de o pétra, preotulu o ceti, si strigandu intrebárele, i cununá cum se cade.

List'a civila a Papei. Se scie, cà Papa se bucura de o lista civila de 5 milióne pe anu, inscrisa pe marea carte a datoriei publice a regatului Italianu. — Acésta suma este la dispositiunea lui Piu IX, care inse refusa de a o luá prin camerierulu seu. Italianii, dupa cum se vede, au fostu fórtu curteni. Titlulu acestei rente anuale de 5 milióne a fostu datu papei pe unu magnificu pergamentu cap-d'opera d'arta si caligrafia, de unu intermediaru. Piu IX a binevoitu a conservá pergamentulu, dar refusa cu incapetinare a luá cele 5 milióne, multumindu-se numai cu obolulu santului Petru si cu alte venituri. Dar esista in legea constitutiva a acestei rente unu articolu, care afirma cà banii ce nu voru fi reclamati, voru fi prescrisi dupa cinci ani. Dupa câte-va luni dar, prim'a anuitate a celoru cinci milióne

va fi luata de Tesaurulu italianu, cã-cî nimicu nu permite a presupune, cã Piu Nono se va resemnã a luã cele 5 milióne.

Societati si institute.

Reuniunea invetiatoriloru din dieces'a Caransebesiului la 27 jul. c. v. va tiné adunarea sa generala la Buziasiu.

Dlu T. L. Maiorescu, ministru de instructiune alu Romaniei, a plecatu la Paris spre a fi de fatia la congressulu geograficu.

Mai multe dame tinere din Segedinu au infintiatu o reuniune, care n'a avutu altu scopu decãtu cã ele tóte sè pórte Zwicker. Loru le place multu acésta idea picanta. Inse ce se 'ntemplã? Multi tineri, superati de a nu mai puté vedé frumosii ochi ai dameloru, formara o contra-reuniune. Toti membrii acesteia si-au datu cuventulu de onóre, a nu salutã nici pe o dama cu Zwicker, a nu dantiã cu ele si — grósnicu! — a nici nu le luã de socia. Acuma firesce, cã si mamele se voru mes-tecã in actiune, si astfel reuniunea Zwickeristeloru va apune in curendu!

Literatura.

Insciintiare. Autorii novelor concursuale binevoiesca a dispune de manuscritele lor, in decursu de dóue septemani. Dupa acestu terminu acele se voru arde. Budapesta 30 juliu 1875. Redactiunea „Familiei.“

Dlu Massimu Popu, professoru in gimnasiulu din Naseudu, a scosu de sub tipariu la Budapesta urmatorã a carte, (ce inse nu ni s'a tramisu :) „Activitatea vicariloru foranei episcopesei gr. c. din districtulu Naseudului, de la infintiarea vicariatulu pana la vicariulu A'nchedimu Popu inclusive, descrisa de Macedonu Popu, fostu prepositu capitlului de Gherla.

Sesonulu bãiloru.

Din Valcele ni se scrie, cã acolo in anulu acest'a nu se afla asiã multi óspeti cã in anii trecuti. Caus'a e, cã sesonulu de acuma e cam nepotrivitu pentru bãi. Totu plóua si e in contiunu recóre aspra.

La Coritnitia, acésta baia frumósa a Ungariei de susu, unde de altminte natur'a a facutu mai multu decãtu man'a omenésca, se afla óspeti numerosi. Intre ceialalti si Pr. Sa parintele metropolitu Mironu Romanu inea petrece acolo.

La Gleichenborg óspetii sosescu in contiunu. Cunoscutul nostru barbatu de litere, dlu Vasilie Maniu din Bucuresci, dilele trecute a sositu acolo.

T e a t r u.

Trup'a artistiloru romani condusi de dn'a Fani Tardini, a inchiatu representatiunile sale la Pétr'a cu pies'a „Vorniculu Bucioeu“, drama istorica nationala de dlu V. A. Urechia. Pies'a a fostu fórte bine reprezentata si costumele fórte bine conformate cu acele ale domniloru si ale boeriloru din vechime.

Industria si comerciul.

Gulere de otielu. In New-York esiste de cãtuva timpu o fabrica, care face gulere de camesie din otielu. Aceste gulere sunt emailate si prin urmare asiã

de albe, încãtu scilipescu. — Dar unu guleru cõsta unu dolaru.

Espositiunea de la Filadelfia. Éta câte-va detalie in privint'a espositiunii universale ce se va deschide anulu viitoru la Filadelfia. Scirile din Filadelfia anuncia, cã espositiunea se pare cã va obtiné unu succesu stralucitu. Constructiunile sunt mai inaintate cu siese luni de cum an fostu cele ale espositiuniloru precedente. Toti bolovanii de marmura si de granitu destinatiu pentru galeri'a de pictura ce va remané permanenta, sunt pe terenu. Ea este redicata repede ca si constructiunile temporare. — Cererile de spatiu pentru espositiunii americani sunt enorme. Arangiamentele sunt din cele mai ingeniose. Espositiunii nu voru avé sè suferé cheltueli merunte. Directorulu generalu, dlu Gooshorn, a parasitu ide'a de a constrú unu palatu unicu, cu dimensiuni colosale, spre a adaposti espositiunea. Se voru constrú cincii hale mari, si, in intervalele constructiuniloru speciale, vile, gradini, etc. Dupa o lege a Congresului din 24 junie 1874 relativa la acésta espositiunea, tóte natiunile lumii au primitu invitatiunea de a luã parte, si se comptéza pe o varietate si o cuantitate de obiecte espuse si de produse mai mari de cãtu la oricare din espositiunile universale precedente. Se scie, cã aceste obiecte si produse destinate pentru espositiune sunt scutite de ori ce drepturi de vama, déca importatiunea lor se va face prin unulu din cele 13 porturi ale Statelor-Unité, desemnate pentru acestu scopu de secretarul de Statu de la finance din Washington. Primirea tramiteriloru espositiuniloru la Filadelfia va avé locu de la 5—19 aprile 1876. Espositiunea va fi deschisa la 10 maiu si se va inchide la 10 noemvre. Espositiunii voru avé termenul pana la 31 decemvre spre a-si luã obiectele lor. Dóue sute de experti jurati, numiti jumetate de comisiunea americana si cealalta jumetate de diferitele comisiuni straine, voru adjuceã espositiuniloru recompensele; fia-care juratu va primí o indemnitate de 1000 dolari pentru acésta lucrare.

Post'a Redactiunii.

Reteagu. Dlu G. Ch. Cõle separate nu se mai afla, ci nu-mai tomulu intregu brosiuratu. Pretiulu 1 fl.

Timisióra. A sositu Multiamita pentru promptitudine. Salutare.

Caransebestia. Cele cerute in urma se tramitu acuma. Credem, ca de atunci ai primitu si cartile abonate.

Racastia. Dnet Fl. I. Amu primitu cei 10 fl. tramisi prin dlu S. M. ca abonamentu la Fã'a nãstã pe anulu acesta.

Timisióra. Dlu R. R. Bucurosu amu publicã romanulu mai adesei ori, dar nu-si va pãrtãtia. O mare parte a publiculu platesce forte neregulat.

Dlu I. P. G. in Reteagu. Dlu M. Osiorheiu nu ni s'a tramisu pretiulu de prenumeratiune. Asiã dara cei 5 fl. s'a computatu la adres'a aceea pe semestrulu presinte.

Dlu I. B. in F Varsiana. Deea s'ar puté, bucurosu, dar nu se pòte. Prenumerati-o pentru seala!

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tierii nr. 39.